

TARİHSEL GELİŞİMİ AÇISINDAN ÇOCUKLARINI ÖLDÜREN ANNELER: BİR DERLEME ÇALIŞMASI

Salih Murat EKE*

ÖZET

Çocuk öldürme suçu yaşa, motivlere ya da hukuki sistemlere göre farklı şekillerde sınıflandırılmakta ve kavramlaştırılmaktadır. Neonatisid, infantisid ve filisid söz konusu olduğunda literatürde bir uyuşmazlık görülmektedir. Diğer yandan filisid genel olarak tüm çocuk öldürmeleri için kullanılan bir kavramdır. Bir ebeveynin kendi çocuğunu öldürmesi bir çok kişi için düşünmesi bile imkansız bir suç olmasına rağmen dünya üzerindeki birçok toplumun her sosyal kesiminde ortaya çıkabilmektedir. Çocuk cinayetleri çok sık rastlanan bir suç olmasa da gelişmiş ve endüstriyelmiş ülkelerdeki çocuk ölümü orijinlerinde ilk sıralarda yer almakta ve bir çocuk homisidi söz konusu olduğunda özellikle yaşça küçük kurbanların failleri genellikle bu çocukların ebeveynleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Annedeki agresyon, yavrularını diğer canlıların öldürmesini engellemeye çalıştığı durumlarda doğada koruyucu bir nitelik olarak tanımlanır. Fakat insanoğlunda *maternal agresyon* olarak da adlandırılan bu durum çocukları hedef alıp istismar veya ölümlle sonuçlanabilir. Bu derleme çalışmasında anlaşılması zor, topluma oldukça vicdansızca gelen bu suç tipini daha iyi idrak edebilmek için öncelikle tarihteki ve kültürlerdeki yerine, hukuki yönüne ve çocuk öldürmenin arkasında yatan motivlere yönelik literatürdeki çalışmalara ve yine bu tip cinayetlerin psikopatolojik yönlerine değinilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: homisid, filisid, maternal filisid, psikopatoloji, adli tıp

FROM THE PERSPECTIVE OF HISTORICAL DEVELOPMENT OF MOTHERS KILLING THEIR CHILDREN: A COMPILATION STUDY

ABSTRACT

Among the sources, crime to kill children is conceptualized and classified in different ways regarding on motives or legal systems. A discrepancy is observed in the literature while describing the neonaticide, infanticide and filicide. On the other hand, filicide is a term generally used to call child murder. Although it may be difficult for many people to imagine killing their own children, filicide occurs in every socioeconomic stratum as well as in many different communities around the world. Child murder is not a very common crime, however it is ranked among the most frequent causes of child death in developed and industrialized countries. And, perpetrators often appear as parents when it comes to child homicide victims, especially for younger children. Maternal aggression, cubs in the wild in cases where attempts to prevent the killing of other live saver is defined as an attribute. But, in man with this condition known as maternal aggression may result in the target children to take abuse or death. In present review, the reports which include the cultural, legal and psychopathological aspects of the filicide, filicide history, and filicide motives were reviewed to identify and realize the child murder

Key words: homicide, filicide, maternal filicide, psychopathology, forensic medicine

---

* Doç. Dr. Kırıkkale Üniversitesi, Tıp Fakültesi, e-posta: ekemurat@yahoo.com

1.GİRİŞ

Bilindiği üzere şiddet, insanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahiptir. Biyolojik, sosyal ve psikolojik olmak üzere şiddetin çok yönlü sebepleri bulunmaktadır ve günümüzde sıkça rastladığımız türlerinden birisi ise aile içinde ortaya çıkan boyuttur. Aile aslında her üyesi tarafından genellikle benzer biyolojik kökenlere, duygusal bağlara, ilgilere sahip olunan, duygusal olarak beslenebildikleri ve saygı gördükleri çok özel bir barınak olarak algılanmaktadır. Ancak ailenin işlevselliği bozulduğunda, aile içi dinamikler üyeleri için tehdit unsuru olmaya başlar. Bu durumda çocuklar da ebeveynlerinin yaşamlarındaki stresörlerin, duygu durumlarının ve yanlı algılarının ya da ebeveynler arasındaki çatışmaların kurbanları olabilir, sıklıkla kötü muamele görüp yaralanabilir ve hatta öldürülebilirler. Bununla birlikte, bir bireyin kendi çocuğunu öldürmesi tepkiyle karşılanan, fazlasıyla acımasızca bulunan ve anlamlandırmakta zorlanılan bir durumdur. Literatüre ve tarihi alıntılara bakıldığında çocuğunu öldüren ebeveynler, geçmişte ve günümüzde farklı toplumlarda sıkça tartışma konusu olmuşlardır.

Annedeki agresyon, yavrularını diğer canlıların öldürmesini engellemeye çalıştığı durumlarda doğada koruyucu bir nitelik olarak tanımlanır. Fakat insanoğlunda *maternal agresyon* olarak da adlandırılan bu durum, çocukları hedef alıp istismar veya ölümlerle sonuçlanabilir. Bu çalışmamızda anlaşılması zor, topluma oldukça vicdansızca gelen suç tipini daha iyi anlayabilmek için öncelikle tarihteki ve kültürlerdeki yerine, hukuki yönüne ve çocuk öldürmenin arkasında yatan motivlere yönelik literatürdeki çalışmalara ve yine bu tip cinayetlerin psikopatolojik yönlerine değindik.

2.ÇOCUK ÖLÜMLERİ VE FİLİSİD KAVRAMI

Çocuk öldürmenin günümüzde tarihin eski dönemlerine göre daha az olduğu belirtilmektedir (Lambie, 2001, s.71-80). Bununla birlikte bir yaş ve altındaki sağlıklı bir bebeğin ani ve beklenmedik bir şekilde öldüğü, yapılan otopsi ve incelemelere rağmen net bir açıklama getirilemediği “*Ani Bebek Ölümü Sendromu*” ve özellikle çoğunluğu 3 yaş altında olup ebeveyni ya da bakıcısı tarafından hırpalanmış çocuklarda sakatlanma ya da ölümlerle sonlanan “*Dövülmüş Çocuk Sendromu*” oldukça sık görülen olgulardır (Çöloğlu ve Kolusayın, 1985, s.179-185; Ophoven, 1992, s.302-311).

Çocuk mortalitesini etkileyen faktörlerin aynı zamanda ülkelerdeki sosyo-ekonomik, kültürel ve sağlık şartlarına göre değişmekte olduğu bilinmektedir (Gök vd.,1989, s.151-156). Geçmiş yüzyıllara benzer bir şekilde fakirlik ve toplumdan dışlanma korkusu özellikle bekar kadınlar için çocuk öldürmede etkili bulunmakta ayrıca birçok çocuk alkol ve madde kullanımının tetiklediği cinayetlere de kurban olmaktadır. Psikotik özellikli depresyon ya da disosiyatif epizodları kapsayan mental hastalıklar da ebeveynlerin şiddet içerikli davranışlarına ya da cinayet işlemlerine neden olabilmektedir (Bourget ve Bradford, 1990, s.233-238). Çocuklarını öldüren

ebeveynlerin yüksek oranda intihar girişimleri ve bu suisid davranışlarının oldukça ciddi ve çoğu zaman başarılı olduğu bildirilmiştir (Pitt ve Bale, 1995, s.275-386; Rodenburg, 1971, s.41-48).

Çocuk öldürme suçu yaşa, motivlere ya da hukuki sistemlere göre farklı şekillerde sınıflandırılmakta ve kavramlaştırılmaktadır. Çocuğun yaşı temel alındığında çocuk öldürme şu şekilde sınıflanabilir (Lambie, 2001, s.71-80; Palermo, 2002, s.123-143; Saatçioğlu vd., 2005, s.163-166):

- a) Neonatisid: Doğumdan sonraki ilk 24 saat içinde bebek ölümleri
- b) İnfantisid: Çocuğun doğumundan sonraki ilk 12 ay içinde gerçekleşen bebek ölümleri
- c) Filisid: 1-18 yaş arasında gerçekleşen çocuk ölümleri için kullanılmaktadır. Bu grup da kendi içinde 1-12 yaş dönemini kapsayan erken dönem filisid; ve 13 yaş sonrasını kapsayan geç dönem filisid olarak da belirtilmektedir.

Görüldüğü üzere filisid kavramındaki bu ayrım olguların arkasında yatan dinamikleri anlamayı kolaylaştırmak için yapılmış bir sınıflamadır.

3.TARİHSEL BAKIŞ AÇISI

Ebeveynlerin kendi evlatlarına yönlendirdiği agresyon günümüzde modern toplumlarda oldukça sıra dışı ve vahşice bir izlenim bıraksa da aslında filisidin çok geniş bir tarihsel ve antropolojik geçmişi bulunmaktadır (Singleton, 2004). Mitolojik hikayeler dönemin sosyal yapısı, yargıları ve olaylarını kısmen de olsa dile getirir. Bu hikayelerde de sıklıkla çocuk cinayetlerine yönelik anekdotlara rastlanır. İnsanlık tarihinin eski dönemlerinde doğa olayları ve olguları insansı özellikler ve emosyonlar taşıyan tanrıça ve tanrılara atfedilmiştir (Rank, 2001, s.106).

Günümüzde neonatisid, infantisid ve filisid olarak adlandırdığımız olguların ilkçağ toplumlarının bilincinde olduklarını bize gösteren tanrısal oyunlarından biri gökyüzüyle özdeşleştirilen Tanrı Uranüs'ün (Cronos) hikayesidir. Uranüs, toprakla kişileştirilen Rhea'dan yeni doğan bütün çocuklarını, onun tahtını elinden alacağına inandığı için içine çekip yutarak öldürür (Munn, 2006, s.1-54). Truva efsanesine göre ise Aulis limanında savaşması için uygun rüzgarı bekleyen Agamemnon'a Tanrıça Artemis'in rüzgarı değiştirmesi karşılığında koyduğu şart kızı Iphigenia'nın kurban edilmesidir. Agamemnon kızını kurban etmeyi kabul etse de Artemis son anda kızını dişi bir geyikle değiştirerek hayatını bağışlar (Colveli, 1940, s.1-11).

Yine Yunan mitolojisine göre Medea, kocası Jason Kral Corinth'in kızı için kendisini terk ettiğinde iki oğlunu öldürerek kocasından intikamını alır (Corti, 1998; Laster, 1990).

Bu ve bunun gibi söylencelerin dışında tarihe bakıldığında da kültürlerle yerleşmiş çeşitli çocuk öldürme davranışları görülmektedir. Eski Erie şehrinin geleneklerinden

biri, M.Ö 5000 yıllarının sonlarına kadar çocukları taşıyarak ya da tanrılara kurban sunarak vahşice öldürmektir (Abel, 1986, s.709-713). Kartaca'luların, Ammonitler'in, Eski Mısırlular'ın, Galyalıların ve İskandinavlar'ın da benzer bir şekilde kurban sundukları bildirilmiştir (DeMause, 1982, s.1-64). Alman ve Eski Mısır kabilelerinin uygulamalarının aksine Yunan ve Romalı aileler en fazla üç çocuk sahibi olmakla sınırlandırılmışlar ve bu nedenle infantisid ve terk etme açık bir şekilde uygulanan bir yöntem haline gelmiştir. Antik Yunan oyun yazarı *Euripides*, M.Ö. dördüncü yüzyıl boyunca meydana gelen infantisid olgusunu, “ çocuklar nehirlere atılmışlar, gübre yığınlarına ve hendeklere fırlatılmışlar, açlıktan ölmeleri için kaplara koyulmuşlar ve kuşlara av olarak ve en vahşi hayvanların parçalaması için yol kenarındaki her tepede terk edilip bırakılmışlardı.” şeklinde tarif etmiştir. İskenderiye’de M.Ö. 30 ile M.S. 50 yılları arasında yaşamış olan filozof *Philo*, Orta Çağ’ın erken dönemlerinde yaşanan filisid olaylarını ebeveynlerin barbarca kendi elleriyle ya da dere veya denizlere atarak çocuklarını öldürdüklerini betimlemiştir. *Philo* aynı zamanda annelerin istenmeyen çocuklarını çöllere bıraktıklarını ve bunu yaparken çocuklarının güvende olabileceklerini umduklarını ancak aslında onları en tehlikeli kaderle baş başa bıraktıklarını da belirtmektedir (DeMause, 1995, s.26-29).

Roma’da ise hem erkek hem de kız çocuklarının hayatına son verilmesi kabul görmekteydi ve bir babanın elinde doğan her çocuğun kaderi hakkında karar verme gücü bulunmaktaydı. Eski *patria potestas*’tan türetilmiş bu yetkilere göre aile reisinin öldürme ve yaşatma gücüne bağlı olarak (*Ius Vitae Ac Necis*) yeni doğan çocuğu öldürme ve terk etme hakkı da doğuyordu (Foucault, 1993, s.139-164). Romalı *Seneca*, tıpkı Yunanlı *Aristoteles* gibi, sakat çocukların öldürülmesinin gerekliliğini savunuyordu. Sakat bebekler reddediliyorlar ve doğumlarıyla birlikte hayatlarına ebeleri tarafından son veriliyordu. Bu bebekler sıklıkla günahkar olarak görülüyor, ağlama ve bağırsıkları şeytanın bir işi olarak değerlendiriliyordu (Rouselle, 1992, s.296-336).

Filisidin oldukça yaygın olduğu M.S 315 yılında *İmparator Constantine*, çocuk öldürmeyi kanunen yasaklamış ve bu tip eylemlerin önüne geçmek için fakirlerin çocuklarına yiyecek ve kıyafet yardımı sağlanacağına dair bir emir bildirmiştir. Bununla birlikte Roma Hukuku’nda bebek öldürmenin 374 yılından itibaren bir suç olarak yorumlandığı görülmektedir. Ancak Roma İmparatorluğu’nun dağılmasından sonra, hem meşru hem de gayri meşru çocuklara, özellikle neonatlara (yeni doğanlara) yönelik cinayetler yine yaygın bir uygulama olmaya devam etti. Batı Hıristiyanlığı’nın öncülerinden *St. Augustine* (M.S.400), sakat olsun ya da olmasın, zeka özürlü çocukların şeytanın etkisi altında olduklarına inanıyordu. Dolayısıyla Orta Çağ boyunca özellikle ağlamaları durdurulamayan çocukların günahkar oldukları düşünülüyordu. Günümüzde benzer bir şekilde bazı ebeveynlerin çocuklarının son derece güçlü ve sürekli devam eden ağlamalarına dayanamayarak onları öldürdükleri görülmektedir (Sadoff, 1995, s.601-605). Çocuk öldürme Orta Çağ boyunca ve hatta 18. yüzyıla kadar yaygın bir şekilde devam etmiştir (DeMause, 1982, s.1-64).

Onyedinci yüzyılın başlarında tıpkı Antik Roma'daki gibi Fransa'da da babaların aile üyeleri üzerinde tartışılmaz bir gücü ve otoritesi bulunmaktaydı (DeMause, 1995, s.26-29). Bununla birlikte, 1890'larda bebek cesetleri Londra sokaklarının hala en alışıldık manzaralarından biriydi (DeMause, 1982, s.1-64). Asırlar boyunca çocuğun anomalisini yok edilmesi gereken bir problem olarak değerlendirmek çocuğu merkez alan toplumlar için bir güçlük yaratmıştı ve infantisid uygulaması büyük ölçüde bir doğum kontrol yöntemi olarak kullanılmış ve buna Hıristiyanlık öncesi birçok toplumda da göz yumulmuştu. Hıristiyan ahlak yapısı yaşamın kutsallığını vurgulasa ve sonuç olarak infantisidi yasaklasa da uygulama yaygın bir şekilde devam etmekteydi (Osborne, 1987, s.47-49).

Batı ülkelerinde hukuki kınama ilk olarak İngiltere'de 1624 yılında bir kadının gayri meşru gebeliğini gizleyip çocuğunu öldürmesinin yasal bir suç olduğuna kanaat getirilmesiyle başlamışsa da kanun yeterince katı uygulanmadığı için 1803'te yenilenmiştir. *Lord Ellenborough* Kanununa göre gebeliğini gizleyenler iki yıla kadar hapis cezasına çarptırılacaktı (Landsdowne, 1990, s.41-43). 1900'lü yılların ortasında, çocuk cinayetleri İngiltere ve Avustralya'nın en büyük problemlerinden biri haline gelmişti. *Viktoriyen* tutum, istenmeyen gebeliğin ekonomik ve sosyal olarak bir felaket olarak algılanmasına neden oluyor, nikahsız ilişkisi olan birçok genç kadın için infantisid ya da neonatisid vazgeçilmez bir yol gibi görünüyordu (Osborne, 1987, s.47-49). Çocuk öldürme terk etmekten "*bebek çiftliği*" endüstrisine bırakmaya, hasta etmeye, kasıtlı öldürmeye kadar birçok yolla kendisini gösteriyordu. Oranlara bakıldığında bu durum artık günlük yaşamın bir parçası gibi gözükmekteydi. Hekimler, sosyal reformcular ve hukukçular bu konu çevresinde toplanarak 1922 yılında İngiltere'de yeni bir "*İnfatisid Kanunu*"nun çıkması için ön ayak oldular (Walker, 1968, s.129-131). Hakimler söz konusu olayda "nefsi müdafaa" olmadığı sürece sanıkların başka türlü yargılanamayacaklarını savunuyorlardı. Reformcular ise fakirlik, dışlanma ve gayri meşruiyete olan sert sosyal yargılar olduğu sürece bu toplumsal şartlarda infantisidin her zaman ortaya çıkacağını iddia ediyorlardı. Tüm bu "sosyal" içeriklere rağmen kanun tıbbi modele göre uyarlandı yani çocuğun doğumunu takiben annenin akli dengesinin yerinde olup olmaması gibi etmenlere bağlandı. Kanuna göre eğer kadın "yeni doğan çocuğunu" öldürmüş ve doğumun etkilerinden tamamen kurtulmuş ya da herhangi bir nedenle akli melekisinde bir bozukluk yoksa suçlu bulunacaktı. İngiltere'deki 1922 kanunu 1938'de düzeltildi ve hüküm doğum sonrası ilk bir seneye uygulanır hale getirildi. Bu sürenin uzamasının nedeni laktasyon (lohusalık) döneminde de annenin akli melekelerinin olumsuz yönde etkilenme olasılığı ve bir dengesizliğe neden olabileceği idi (Lambie, 2001, s.71-80). *Thomas Coram* 1941 yılında terk edilmiş çocuklar için bir hastane (*Foundling Hospital*) açtı; zira "*artık ölen bebekleri, Londra'nın hendeklerinde yatarken ya da gübre yığınlarında çürürken görmeye daha fazla dayanamıyordu.*" (DeMause, 1982, s.1-64).

Genel olarak filisid tarihine kültürler arası bir perspektiften bakıldığında bunun birçok toplumda bir doğum kontrol metodu gibi kullanıldığı görülmektedir. Ekonomik şartlar

da ailelerine yük olacak çocuklar için öldürülmelerine neden olmuştur. Dolayısıyla kız çocuklarına yönelik olan cinayetler bazı kültürlerde çok daha fazla ön plana çıkmıştır. Hindistan'daki ataerkil normlar bir kadının ailesinin damadın ailesine çeyiz vermesini gerektiriyordu. Bu durum erkek çocukların aileleri için bir ekonomik güvence olmasına yol açarken yüksek maliyetli çeyizler ebeveynlerin kız çocuklarını ihmal etmesine, terk edip bırakmasına ve hatta onları öldürmesine neden olmuştur (Hutter, 1981, s.176-177). Bu uygulamalar Hindistan ve Çin gibi birçok Asya ülkesinde özellikle sosyal veya ekonomik sorunlar yaşayan kırsal kesimlerde halen devam etmektedir.

4.HUKUKİ YÖNÜ

Batı tarihine bakıldığında çocuk öldürmenin sadece ahlak dışı değil aynı zamanda bir suç olarak da ele alınışı *İmparator Constantin* döneminden itibaren görülmektedir. Bununla birlikte hukuk her zaman anneler tarafından gerçekleştirilen çocuk cinayetlerine diğer cinayetlerden çok daha farklı yaklaşmıştır. Kaynaklara bakıldığında, birçok Avrupa ülkesinde adam öldürme suçuna oldukça ağır cezalar verilirken, jüriler infantisid olgularını cezalandırmada isteksiz davranıyor ve kanıtlar aksini gösterse de çocuğunu öldüren anneler mahkemeden hüküm almadan çıkıyorlardı (Landsdowne, 1990, s.41-43). Bu süreçte çocuğunu öldüren annelerle ilgili hukuki yaklaşım tıbbi gerekçelere dayandırılmış ve bu suç ile annenin doğum sonrası mental rahatsızlığı arasındaki ilintiye bakılmıştı (Walker, 1968, s.129-131).

Literatür incelendiğinde, Batı ülkelerinde neonatisid, infantisid ve filisid kavramları arasında uyumsuzluk görülse de çocuk öldürme suçuyla ilgili hukuki düzenlemeler genellikle annenin yeni doğmuş çocuğunu ya da 1 yaş altındaki bebeğini öldürmesi üzerine yapılmıştır (Lambie, 2001, s.71-80).

İngiliz Hukuku'ndaki İnfantisid Kanunu 1938'den beri değişmeden aynı şekliyle durmaktadır. 1975 yılında *Butler Komitesi* kanunun tekrar gözden geçirilmesini talep ettiyse de reform önerileri hali hazırda tartışılmaktadır. Kanuna göre: “ *Bir kadın kasıtlı bir ihmal sonucunda 12 aydan küçük çocuğunun ölümüne neden olduysa ve fakat bu fiil sırasında doğum ya da doğum sonrası laktasyon dönemi etkilerinden kaynaklanan akli melekelerindeki bozukluğun tam olarak iyileşmemesi söz konusuysa bu koşullar göz önüne alınacaktır.*” (Gunn, 1995, s.49-53).

Kanada'da çocuk öldürme suçları kanununun 223. ve 663. maddelerinde yer almaktadır; 223. madde “yeni doğan çocuğun” ölümüne sebebiyet veren anneyi tanımlamaktadır. Diğer yandan, 663. maddeye göre eğer kanıtlar çocuğun ölümüne annenin sebep olduğunu gösteriyorsa ve fakat annenin akli melekelerinin yerinde olup olmadığı ya da akıl sağlığını tamamen geri kazanıp kazanmadığı saptanamıyorsa yine de fiil kasıtlı olduğu sürece infantisid şeklinde değerlendirilmektedir (Working Group on Chapter 33 of Law Reform Commission of Canada, 1984).

Kara Avrupasında İtalya, Norveç ve İsviçre gibi ülkelerde çocuk öldürme homisidin hafifletilmiş bir biçimi olarak belirtilirken Lüksemburg’da bu suça çok daha ağırlaştırılmış yaptırımlar uygulanmaktadır (House of Lords, 1989).

Ülkemize baktığımızda ise Cumhuriyet döneminden bu yana Türk Ceza Kanunu’ndaki değişikliklerle çocuk öldürme suçunda da farklı değerlendirmeler ve ceza yaptırımları uygulandığı görülmektedir. Yeni doğmuş çocuğun öldürülmesi suçu ilk defa 1926 yılında 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 453. maddesinde ayrı olarak düzenlenmiştir. Bu kanunda: “*Kasten katil cürmü, failin veya karısının veya anasının veya kızının ve torunun veya evlatlık kızının veya kız kardeşinin namusunu kurtarmak için veled-i zina aleyhine nüfus siciline kaydından evvel ve doğmasından beş gün zarfında işlenmiş ise fail beş seneden on seneye kadar ağır hapis ile cezalandırılır.*” denmektedir (Çağlayan, 1985, s. 970).

Söz konusu tanımlama 1933 yılında 225 sayılı kanun ile yenilenmiştir. Yenilenen 453. maddede: “*Kasten katil cürümü failin veya karısının yahut anasının veya kızının ve torunun yahut kız evlatlığının veya kız kardeşinin haysiyet ve namusunu kurtarmak için yeni doğmuş çocuk aleyhine işlenmiş ise fail beş seneden on seneye kadar ağır hapisle cezalandırılır.*” denmektedir (İçel, 1987, s.244).

Görüldüğü üzere söz konusu madde sadece anneyi değil diğer aile üyelerini de kapsamaktaydı. Bununla birlikte, 1991 yılında 3756 sayılı kanun ile 453. madde: “*Öldürme fiili, anası tarafından şerefini kurtarmak saikiyle yeni doğmuş bulunan çocuğa karşı işlenmiş ise faile dört yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası verilir*” şeklinde değiştirilmiştir. Bu durumda kanun sadece çocuğu öldüren kişi sadece annesi ise geçerlidir. Dolayısıyla çocuk canlı ve yeni doğmuş, gayri meşru olmalı (şeref kurtarma saiki) ve fiilde kasıt bulunmalıdır. Bunun dışında yeni doğan çocuğunu öldürmede laktasyon dönemi, doğum sonrası psikoz ya da kişideki ağır nevrotik veya psikotik semptomlar ve zeka geriliği gibi etmenler de ceza ehliyetinde göz önüne alınmıştır (Türk Ceza Kanunu, 1992).

26.09.2004 tarihinde Türk Ceza Kanunu yenilenmiş ve 5237 sayılı kanunda “hayata karşı suçlar” beş madde altında düzenlenmiştir. Bu yeni kanunda “namus ve şerefini kurtarmak için çocuk öldürme suçu” kaldırılmıştır. Dolayısıyla çocuğunu öldüren kişi yeni Türk Ceza Kanunu’na göre ilgili olan 82. maddeye tabi tutulur (Açıkgöz, 2005; Türk Ceza Kanunu, 2004). Kişi diğer adam öldürme suçlarında olduğu gibi ancak ve ancak yaş küçüklüğü ya da ağır bir akıl hastalığı, geçici bir rahatsızlık, alkol/ madde etkisinde olma gibi durumlarda farklı bir ceza yaptırımıyla karşılaşabilmektedir.

5.ADLİ TIP YÖNÜ

Literatüre bakıldığında cinayet kurbanlarının %15'inin 16 yaş altındaki çocuklardan oluştuğu ve bir yaş altındaki çocukların en fazla riski taşıdığı görülmüştür (Overpack vd., 1998, s.1211-1216; D'Orban, 1995, s.600-623). Çocukların ebeveynleri tarafından öldürülmesi filisid kavramı ile açıklanmıştır. Kaynaklarda babaların çocuklarını öldürmeleri ile annelerin çocuklarını öldürmelerinin birbirinden çok farklı kavramlar olduğu bildirilmektedir. Babaların yaşça daha büyük, sıklıkla birden fazla sayıda ve erkek çocuklarını öldürdükleri ve öldürme yöntemi olarak ateşli silah, kesici-delici alet ve kafaya yönelik travmalar uyguladıkları gözlenmiştir (Liem ve Koenraadt, 2008, s.166-176). Bu durum "*paternal filisid*" olarak tanımlanmıştır. Oysa annelerin genelde daha küçük yaşta ve kız çocuklarını öldürdükleri, anneleri suç işlemeye yönelten psikososyal stresörlerin ve kullandıkları yöntemlerin (boğazını sıkma, suda boğma ya da zehirlenme gibi) daha geniş bir yelpaze gösterdiği bildirilmektedir. Çocukların anneleri tarafından öldürülmesinin hem diğer homisid suçlarından hem de paternal filisid suçlarından çok daha farklı, karmaşık ve çok yönlü bir konu olduğu bu konu ile ilgili çalışan tüm araştırmacılar tarafından kabul edilmiş ve "*maternal filisid*" olarak kavramsallaştırılmıştır (Bourget vd., 2007, s.74-82).

Literatüre bakıldığında paternal filisid faillerinin büyük bir kısmında kişilik bozukluğuna sahip ve madde/ alkol kötüye kullanımı görülürken maternal filisid faillerinin daha çok psikiyatrik bozukluğa sahip olduğu ve madde/ alkol kötüye kullanımı olmadığı saptanmıştır. Bu annelerin çoğunlukla fakir, sosyal yönden izole, bütün gününü çocuğu ile birlikte geçiren, sıklıkla aile içi şiddete maruz kalan, aile fertleri ile aralarında geçimsizlik olan, bir kısmı çocukluk çağlarında ebeveynlerinin istismarına uğramış, çoğunluğu psikotik, depresif veya intihara eğilimli, eğitim seviyesi düşük, evlenmemiş ve çocuğuna bakım vermede yetersiz olduğu bildirilmiştir (Kauppi vd., 2010, s.229-238; Putkonen vd., 2011, s.319-328). Bu bilgilerden yola çıkan birçok araştırmacı bu suçun nedensel, semptomatik ve psikososyal yönleri üzerinde önemli analizler yapmışlar; bazı yazarlar ise ayırıcı tanıların saptanabilmesinde suçun karakteristik özellikleri ve suç aletleri gibi materyal detayların da önemli olabileceğini ileri sürmüşlerdir (Lewis vd., 1998, s.613-618; Holden vd., 1996, s. 25-34). Öte yandan annelerin özgeçmişlerinin suça olan etkisini araştıran çalışmalar da yapılmıştır (Mugavin,2008, s.68-79).

Çocuğun canlı doğup doğmadığının belirlenmesi özellikle infantisid iddiası bulunan olgularda çok önemlidir. Infantisid iddiası bulunan bir olguda çocuğun anne karnında iken ölmüş olduğunun belirlenmesi, bu iddianın çürütülmesinde büyük önem taşır (Celbiş vd., 2004, s.53-56). Zamanında doğan bir çocuğun yaşamış olup olmadığı; hareket, ağlama ve solunum olmak üzere üç temel fonksiyona bağlı olarak belirlenmektedir (Kamay, 1959, s.783-795).

6. TEMEL FİLİSİD MOTİVLERİ VE SINIFLAMALARI

Resnick çeşitli yıllarda yaptığı çalışmalarda öldürülen çocukların faillerinin yüksek oranda anne ve babaları olduğunu açıklamış ve filisid motivlerine göre aşağıdaki sınıflamayı yapmıştır (Resnick, 1969, s.325-334; Resnick, 1970, s.1414-1420, Eke vd., 2013, s.24-35):

- a) Fedakarlık (*altruistic*): Bu sınıflama iki alt gruba ayrılmaktadır. Birinci gruptakiler, çocuğunu kaçınılmaz ve kötü bir kaderin beklediğini düşünerek onu bu hayattan ve acılardan kurtarmaya çalışır. İkinci gruptakiler ise kendi intiharıyla bağlantılı bir şekilde (çocuğunu yalnız bırakmamak gibi nedenlerle) öldürürler. *Postpartum suisid* (doğum sonrası intihar) girişimlerinde anne çocuğunu kendi benliğinin bir uzantısı, kalıntısı olarak algılar. Kısacası bu grup fail, kendi planladığı intiharı ve /veya çocuğunu çektiği sıkıntılardan kurtarmak amacıyla suçu gerçekleştirir.
- b) Akut psikotik filisid (*acutely psychotic filicide*): Bu grupta ebeveynler çocuklarını psikotik bir epizodun etkisi altında, hallüsinasyonların yönergesinin ya da paranoid konfüzyonun hezeyanlarının etkisiyle öldürürler.
- c) İstenmeyen çocuğa yönelik filisid (*unwanted child filicide*): Bu tip olgular, çocuğun gayri meşru olduğu ya da babasının belli olmadığı durumlarda ebeveyninin çocuğunu ihmalle ya da agresyonunu dışa vurarak öldürmesiyle ortaya çıkar.
- d) Kazaen filisid (*accidental filicide*): Bu olgularda sıklıkla “Dövülmüş Çocuk Sendromu”na gönderme yapılmaktadır. Çocuğun ölümü genellikle uğradığı istismarın sonucudur ve birçok olguda ebeveynler çocuğunu öldürmeyi amaçlamamaktadırlar. Söz konusu ebeveynler de sürekli stresörlere maruz kalmış ve hatta birçoğu kendi çocukluklarında ihmal ve istismar edilmişlerdir.
- e) Partnerden öç alma (*spouse revenge filicide*) : Bu tip cinayetler, ebeveynin belirli bir sebepten dolayı (genellikle sadakatsizlik nedeniyle) eşi ya da partneriyle hesaplaşmak, ondan öç almak için işlenmektedir. Söz konusu olgulara aynı zamanda Medea Kompleksi adı verilmektedir.

Resnick her ne kadar yukarıda belirtilen sınıflamayı yapmışsa da ekonomik koşulların özellikle ailede bakımdan sorumlu tutulan kişiler için çocuk öldürmede etkili bir faktör olabileceğini vurgulamıştır. *Resnick* neonatisidi ayrı bir sınıflamada değerlendirmiştir. Yazar, bir çocuğun ebeveynleri tarafından öldürülmesi riskinin yaşı büyüdükçe azaldığını öne sürmektedir. Annelerle yaptığı çalışmaya göre kurbanlar için en tehlikeli dönem hayatlarının ilk 6 aylarıdır ve en küçük çocuk daha fazla risk altındadır. En savunmasız olduğu zamanların ise anneye bağlanmayı da kapsayan ve benliğini yeterince oluşturamadığı, anneye birebir ilişkisi olduğu dönemlerine denk geldiğini öne sürmüştür (McKee ve Shea, 1998, s.679-687; Resnick, 1970, s.1414-1420).

Diğer yandan *Scott* subjektif, belirsiz ya da defansif bulduğu bu motive dayalı ayrımlardan daha objektif ve sanığın itkilerine dayanan bir sınıflama sistemi öne sürmüştür. Yazar aynı zamanda filisid suçu işleyen annelerin bu davranışının primitif bir seviyede öç alma ya da fedakarlık gibi incelikli ve karmaşık motivlerle ortaya çıkma

olasılığının düşük olduğunu da söylemiştir. *Scott* çocuklarını öldüren ebeveynleri, öldürme itkilerine göre beş gruba ayırmıştır:

- a) İstenmeyen çocuktan kurtulma (*eliminating unwanted children*)
- b) Acıma hissiyle öldürme (*mercy killing*)
- c) Ağır bir mental patolojiye bağlı agresyon (*agression attributable to gross mental pathology*)
- d) Kurbanların dışında bir uyarının harekete geçirmesi (*stimulus arousing outside victims*): öfkenin yer değiştirmesi, kınamadan kaçınma, statü kaybı ya da aşk nesnesinin kaybı gibi
- e) Kurbanlardan doğan uyarılar (*stimulus arising from victims*): döven ya da hırpalayan ebeveynler (*Scott, 1973, s.20-126*).

Scott' un bu sınıflama sistemi yaygın bir şekilde kullanılmamış olsa da itkilere odaklanmış olması etkileyicidir (*Scott, 1973, s.20-126; Stanton ve Simpson, 2002, s.1-14*). Ayrıca *Scott'* un faillerin psikopatolojik bozuklarının yanı sıra aile içi stres, evlilik problemleri, barınma koşulları, ekonomik zorluklar ve ebeveynlerin genç olması gibi sosyal sorunlara ve yaşamındaki stresörlere atıf yapması da ilginçtir (*Scott, 1973, s.20-126*).

D'Orban 16 yaşından küçük bir ya da birden fazla çocuğunu öldürmekten veya öldürmeye teşebbüs etmekten hüküm giymiş anneler üzerinde yaptığı çalışmada *Resnick* ve *Scott'* un sınıflamalarının bir tür kombinasyonunu kullanmış ve bunun sonucunda aşağıdaki altı grubu saptamıştır (*D'Orban, 1979, s.560-571; Resnick, 1969, s.325-334; Scott, 1973, s.20-126*):

- a) Döven anneler (*battering mothers*): kontrol yitimi, kendini kaybetme
- b) Mental hastalığı olan anneler (*mentally ill mothers*)
- c) Neonatisidler (*neonaticides*): yeni doğan çocuğunu öldürme
- d) Öç alan anneler (*retaliating mothers*): medea sendromu
- e) İstenmeyen çocuk (*unwanted children*)
- f) Acıma hissiyle öldüren anneler (*mercy killing*) olmak üzere altı grup saptamıştır.

Bourget ve *Bradford* sınıflamanın ebeveynlerin klinik özellikleri ve filisid motivlerine göre yapılmasını önermiş ve aşağıdaki sınıflamayı yapmıştır (*Bourget ve Bradford, 1990, s.233-238*):

- a) Patolojik filisid: fedakarlıktan kaynaklanan ve homisidi izleyen süisid girişimlerini kapsamaktadır. Patolojik filisid, failde, sıklıkla major depresyon, psikotik özellikli depresyon ya da şizofreni gibi psikiyatrik bozuklukların görüldüğü olgulara gönderme yapmaktadır.
- b) Kazaen filisid: dövülmüş çocuk sendromunu kapsamaktadır.
- c) Öç almaya yönelik filisid
- d) Neonatisid: istenmeyen çocuk motivini kapsamaktadır.
- e) Paternal filisid: çocuğunu öldüren babalar

Guileyardo, Prahlow ve *Barnard* birçok filisid sınıflamasının öne sürülmüş olmasına rağmen bu sınıflamaların içerdiği alt tiplerin muayene sırasında başarısız olduğunu belirtmişlerdir. Yazarlar bunun nedeninin sistemlerin psikiyatrik literatüre göre yapılmasından ve psikiyatristlerin olgulara diğer tıp mensuplarından daha farklı bir açıdan bakmalarından kaynaklandığını ileri sürmektedirler. Buna rağmen yazarlar

Resnik'in motive dayanan sınıflama sistemini esas alarak bu sınıflamanın üzerine hızlandırıcı faktörleri ve asgari özelliklerle birbirinden ayrılmasını gerekli gördükleri tipik durumları eklemişler ve *Resnick*'in tanımladığı bazı kavramları adli tıp uygulamalarına uyarlamak üzere değiştirmişlerdir. *Guileyardo*, *Prahlow* ve *Barnard*'in motivler ve nedenler üzerine yaptığı 16 başlıktan oluşan filisid alt tipleri şunlardır (Guileyardo vd., 1999, s.286-292; Resnick, 1970, s.1414-1420):

- a) Fedakarlık
- b) Ötenazi
- c) Akut psikoz
- d) Post-partum mental hastalıklar
- e) İstenmeyen çocuk
- f) İstenmeyen gebelik
- g) Öfke itkisi
- h) Partnerden öç alma
- i) Munchausen sendromu
- j) Cinsel istismar
- k) Büyük çocuğa karşı şiddet
- l) İhmal ve tedbirsizlik
- m) Sadizm ve cezalandırma
- n) Alkol ve madde istismarı
- o) Nöbet bozuklukları/ epilepsi
- p) Müdahil olmadan seyirci kalma (*innocent by stander*)

Resnick'in sınıflaması ile karşılaştırıldığında *Guileyardo* ve *arkadaşlarının* suçun çok boyutlu yapısından dolayı filisidi sınıflamanın oldukça zor olduğunu vurguladıkları görülmektedir. *Guileyardo* ve *arkadaşlarının* oluşturduğu sistemin uygulamadaki önemi davranış paternlerine açıklık getirerek olguları karşılaştırma imkanına elverişli olmasıdır. Örneğin bir sınıflamada çok etkenin olması, bir motivden fazla nedenin bulunduğunu ya da altta yatan temel nedenin filiside sebep olduğunu gösterecektir. Sonuç olarak bu ayrımların pek çoğu failler ebeveyn olmasa dahi diğer çocuk homisidi olgularına da uygulanabilmektedir (Resnick, 1969, s.325-334; Guileyardo vd., 1999, s.286-292).

Görüldüğü gibi filisid anneleri üzerine yapılan araştırmalar suçluların nedensel atıfları üzerinde durmaktadır (Bourget ve Bradford, 1990, s.233-238; Cheung, 1986, s.185-192; D'Orban, 1979, s.560-571; McKee ve Shea, 1998, s.679-687; Resnick, 1969, s.325-334; Resnick, 1970, s.1414-1420; Scott, 1973, s.20-126). *Resnick*'in yaklaşımı dönemi için oldukça değerli olmasına ve bugün bile hala kalıcılığını ve işlevselliğini sürdürmesine rağmen bu sistemin bazı kısıtlılıkları bulunmaktadır. Bu sınıflama sistemi motivler üzerine dayandırıldığında güvenilirliği sorgulanmaya başlanmıştır. Bunun birincil nedeni sübjektif olmasıdır. Sonuçlar baştan itibaren duruma göre öznenin (filisid failinin) gerçek olanı algıladıklarını ya da psikotik algı çerçevesindeki yorumlarını aktarmasıyla elde edilen bilgilerle ve yine annenin sübjektif bir biçimde betimlediği senaryoya araştırmacının kendi projeksiyonunu dahil etmesiyle elde edilmiştir (Resnick, 1969, s.325-334; Resnick, 1970, s.1414-1420). *Scott*'a göre, bu durum, sıklıkla belirginlikten

uzak ve defansif bir sonuca götürecektir (Scott, 1973, s.20-126). Bununla birlikte, hem katılımcı hem de araştırmacı yoluyla çıkarılan sübjektif anlamlandırmalar tarihsel ve sosyal olarak tartışılmıştır. Böyle bir bilginin varsayımsal olacağı ve belli bir temele dayandırılmayacağı, ayrıca mutlak doğrunun asla bulunamayacağı öne sürölmüştür. Bu bağlamda araştırmadaki kanıtlar eksik ve hata yapmaya meyillidir. Bu nedenle kantitatif araştırma yapan kişiler hipotezlerini kanıtlayamayabilirler fakat hatalarını belirtmek yerine onu reddetme eğiliminde olabilirler. Kalitatif araştırmacılar ise üçgenleşme, denetleyici unsurlarla kontrol etmenin üzerinde dururlar ve yanlılıklarını engellemek ve geçerliliği sağlamak amacıyla dış gözlemciler bulundurlar. Öne sürölen bu düşünceler insanın algısal yanılısamalarının ve yetersizliklerinin, araştırmacının elde ettiği bilginin kalitesine yönelik sürekli bir tehdit unsuru oluşturması durumundan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla filisid faili anneleri değerlendirirken ve sınıflama sistemlerini iyi bir şekilde uyarlarlarken saptamalar sırasındaki güvenirliliği sınamak için yapılandırılmış bir şekilde çalışmanın önemini vurgulanmaktadır (Creswell, 2003, s.142-208).

7. EBEVEYNLERDE CİNSİYETE GÖRE FARKLILIKLAR

Filisid olguları üzerinde yapılan araştırmalar ebeveynlerin suç yöntemleri, içinde buldukları sosyal koşullar, psikolojik ve psikopatolojik durumları, kurbanların yaşları gibi değerkenlerin farklı özellikler sergilediğini göstermektedir. *Resnick* ve *D'Orban*'ın çalışmalarında da göröldüğü gibi, yaşça daha küçük çocuklara yönelik homisid suçları sıklıkla genç anneler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte, babaların büyük çocuklarının davranışlarını kontrol etme eğiliminde oldukları ve dolayısıyla filisid kurbanlarının da yaşça büyük olduğu bildirilmektedir (Bourget ve Bradford, 1990, s.233-238; D'Orban, 1979, s.560-571; Resnick, 1969, s.325-334; Resnick, 1970, s.1414-1420). Gerçekten de, çocuk öldürme suçu ile neonatisid ve infantisidi birbirinden ayıran *Bourget ve Bradford* diğer filisid olgularının, 0-12 ay arasındaki çocuk öldürme olgularına göre daha az göröldüğünü belirtmiştir. Yapılan birçok çalışma da annelerin yaşça daha küçük çocukları, özellikle bir yaş altındaki çocukları öldürdüklerini ve filisid suçunda faillerin, genellikle babalar olduğunu desteklemiştir (Bourget ve Bradford, 1990, s.233-238; Overpack vd., 1998, s.1211-1216; West, 1965).

Tarihin farklı kültürel yapılarında, ailedeki sessiz anlaşmalarla başta kızlar olmak üzere, çocukların ebeveynleri tarafından öldürölmesi ve bu suçun sosyal olarak kabul edilmesi birçok tartışmaya neden olmuştur (Munn, 2006, s.1-54; Rouselle, 1992, s.296-336; Singleton, 2004). *Sadoff*, toplumun bu gizil onayı ve çocuk öldürmeye yönelik sosyal kabullenmenin ortadan kalktığı günümüzde ebeveynlerin çocuklarını öldürmeye iten etmenleri araştırmıştır. Yazar, çocuklarını öldüren genç annelerin genellikle korku ve panik duygusuna kapıldıklarını, depresif, psikotik ya da dissosiyatif bir tablo sergilediklerini, bununla birlikte babaların sıklıkla, çocukların ağlamalarına düşük

tolerans gösterebilen, alkol ya da madde kullanıcıları/ bağımlıları olduklarını belirtmiştir (Sadoff, 1995, s.601-605).

Kunz ve Bahr Amerika Suç Raporları Merkezi'nden (*Uniform Crime Reports*) elde ettikleri 1976- 1985 yılları arasındaki veriler üzerine yaptıkları retrospektif çalışmada, 18 yaş altındaki çocuklarını öldüren anne ve babalardan oluşan 3459 olgunun profilini çıkarmıştır. Ebeveynlerin %46'sının 25 yaş altında olduğunu ve 15 kişinin de ergen olduğunu bildirmişlerdir. Anneler az bir farkla da olsa filiside daha yatkındır (sırasıyla %53,5 ve %47,5). Kurbanların yaşları ve cinsiyetlerine bakıldığında, yaşamlarının ilk haftasında gerçekleşen ölümlerde erkek ve kız sayısı eşittir. Bir haftayla 15 yıl arasındaki dönemde ise aileleri tarafından öldürülen erkek çocukların sayısı kızlara göre anlamlı olmayan bir farkla yüksek bulunmuştur. Bununla birlikte 16 ile 18 yaş arası erkek çocuk ölümleri %77 oranıyla çok daha fazladır. *Kunz ve Bahr*'ın yaptığı bu çalışmada, annelerin %95'nin çocuklarını yaşamlarının ilk bir haftasında öldürdüğünü; babaların suç oranının ise çocukların yaşı 13 ile 15 yaş arasındayken %63'e çıktığını; kurbanlar 16- 18 yaş arasındayken ise babaların suç oranlarının %80 ile en yüksek noktaya ulaştığını belirtmiştir. Yazarlar, neonatları öldüren annelerin genellikle asfiksi ve suda boğma yöntemlerini; buna karşın daha büyük yaşlardaki çocuklarını öldüren babaların sıklıkla bıçak ve ateşli silah kullandıklarını saptamışlardır (*Kunz ve Bahr*, 1996, s.347-362).

8. MATERNAL FİLİSİD VE ANNELİK ÜZERİNE

Bir kadının kendi annesiyle deneyimi, kendi annelik kapasitesine dair farkındalığı ve annesinin kendi kadınlığıyla nasıl baş ettiği kendi olgun kadın kimliğinde çok önemli bir role sahiptir. *Klein*'a göre annenin kendi annesi, onun kadınsallığının yapılanmasındaki en önemli etkendir yani bir kadın bir erkeği sevmeden önce kendi annesini sevmelidir. Bir kadının kadınlığını ve kadınsılığını oluşturması, anneliği kurması ve annesiyle özdeşleşmesi ve ardından ondan ayrı bir birey durumuna gelmesi hali hazırda çok fazla çabaya ve bileşene dayanmaktadır. Bu nedenle, klinikte kadın hastaların annelerinin onları ayrı bir birey olarak görmemelerinden, hatta kendilerinin bir uzantısı olarak nitelermelerinden yakınmalarına çok sık rastlanmaktadır (*Alptekin*, 2001, s.17-33; *Klein*, 1999, s.51-55). *Pines* anneliğin kız çocuğunun yaşam boyu süren, kendi annesinden ayrılıp otonomi kazanma mücadelesi olduğunu savunmaktadır. Çoğu kadın için gebeliği başarmak ve annelik, ayrışma ve bireyleşmede geç bir adımdır. Annesi yeterince iyi olan kadınlar için bu olumlu bir aşamadır. Bununla birlikte daha rahatsız ve olgunlaşmamış durumlarda sonuç hem anne hem de çocuk için travmatik olabilir (*Pines*, 1990, s.561-568). Ayrıca, toplumların belirlediği ve uyulması gereken kadınlık rolleri ve sorumlulukları bulunmaktadır. Cinsel farklılık, onu belirleyen düzenin bir etkisidir (*Abrevaya*, 2001, s.43-53). Ergenlikle birlikte cinsel farklılığının ve doğurganlığının tam olarak farkına varan kadının içinde yaşadığı toplumun kadına ve

cinselliğe nasıl baktığı, kendisinin cinselliği, anneliği ve buna dair sorumlulukları nasıl algıladığı, gelişimi boyunca nasıl bir özdeşim kurup bunu sürdürdüğü çok önemlidir. Güçlü emosyonlar sıklıkla itkisel davranışları motive eder. Ebeveynin alkol ya da madde etkisi altında olduğu, depresif ya da hezeyanlı bir durum dışında kendi öz çocuğunu çok güçlü duyguların doğrultusunda öldürmesi, doğal olmayan bir davranış biçimi olarak kanıksanabilir. Oysa duygu ve inanç bileşenlerinden oluşan emosyonlar birçok davranışı da harekete geçirmektedir. Söz konusu emosyonlar psikik, somatik ve davranışsal bileşenlerden oluşmuş olan kişinin afekti ve duygu durumuyla ilintili kompleks bir duygusal yapıdır (Sadock ve Sadock, 2005, s.134-415).

Öz evladını öldüren annelerde yatan dinamikleri incelerken annelik ve bağ kurmayı değerlendirmekte yarar vardır. *Watson* insanda anne ve bebek arasındaki bağlanmanın hayvanlara göre, çok daha güçlü ve önemli olduğunu belirtmektedir. İnsan yavrusunun doğuştan taşıdığı eksiklikler ve ihtiyaçlar, anneye daha fazla bağımlılığı da beraberinde getirir ve böylece anneye çok yakın bir bağ kurulmasına neden olur (Watson, 1996, s.120-251). *Winnicott* bebeğin bütünüyle fizyolojik ve psikolojik bağımlılığında ve uyum sağlayıcı benlik kapasitelerinin yeterince gelişmemiş olmasından dolayı, annenin öncelikle bebeği için bütünüyle çevresel bir hazırlık yapmak ve tüm fizyolojik ihtiyaçlarını, itkilerini karşılayarak bebeğin anksiyetesiyle baş etmesini sağlamak durumunda olduğunu belirtmiştir. Çocuk yeterli bakımın farkında olmasa da yetersiz bakımdan kaynaklanan ihmallerin ya da çok yoğun bakımdan kaynaklanan otonomi eksikliğinin bilincine varabilir (Winnicott, 1996, s.300-306). Annenin de tüm dikkati çocuğun doğumuyla birlikte artık bebeğine odaklanmıştır. Çocuğa beklentilerini verememek annede çok büyük bir kaygıya neden olacaktır. Bununla birlikte çocuğun afekti, tepkileri ve hareketleri ebeveynleri ve özellikle ona yoğun bakım veren anneyi ödüllendirici bir niteliktedir. Ancak bazen çocuğun tepkileri annenin taleplerini karşılamayabilmektedir. “Zor çocuk” karşısında, anne kendisini frustre olmuş (engellenmiş) hissedip, agresif bir tutum içine girebilir. Bu durumdaki annenin ebeveynlik becerilerini de çocuğun gelişimi sırasında iyi yapamadığı görülmektedir (Maziade vd., 1990, s.477-484).

Yine *Watson* ebeveyn ve bebek arasındaki bağlanmanın, erkek ya da kız çocuğa yönelik beklentilere doğan çocuğun ne derece yanıt verebildiğinden de etkilenebileceğinden söz etmiştir. Bazı kültürlerde doğan çocuğun cinsiyetinin farklı anlamlar taşımamasından dolayı kız çocuklarına yönelik neonatisid ya da infantisidin daha çok görüldüğü bilinmektedir (Alptekin, 2001, s.17-33; Akindrah, 2000, s.1543-1555; Akindrah, 2001, s.144-158; George, 2002, s.124-132; Watson, 1996, s.120-251). Aile içindeki süreçler ve annenin çocuk bakımı için aldığı destek, sosyal yardım ya da tecrit edilmesi, eşinden gördüğü şiddet de dikkate değer değişkenlerdir (Hester vd., 1999).

9. FİLİSİDİN ÖZGÜL YÖNLERİ

Anne ve çocuk arasındaki güçlü bağları bir anda ölümlerle birleştiren etkenler birçok yazarın ilgi konusu olmuştur. Bununla birlikte diğer birçok araştırmacı aile içinde gerçekleşen filisid suçları ile diğer homisid suçları arasında belirgin ayrımlar olduğunu bildirmişlerdir (Bourget ve Labelle, 1992, s.661-673; Putkonen, 2003; Silverman ve Kennedy, 1998, s.113-127; Somander ve Rammer, 1991, s.45-55; Vanamo vd., 2001, s.199-204; Wilczynski ve Morris, 1993, s.31-36;).

Bazı yazarlar çocuklarını öldüren kadınların erken yaşam deneyimlerini de sorgulamış ve filisid suçuyla ilintili olabilecek kişilik bozukluklarına etkisini araştırmışlardır (Friedman vd., 2005, s.496-504; Gauthier vd., 2003, s.393-404; Haapasalo ve Petajea, 1999, s.219-239; Korbin, 1989, s.481-489; Kunst, 2002, s.19-38; Myers, 1970, s.534-536; Steele, 1987, s.81-114).

Yapılan araştırmalar, süisidin filisidle olan yakın ilişkisini ortaya çıkarmış ve birçok yazar *filisid- süisid* olarak kavramlaştırılan bu olgular üzerinde özellikle durmuştur. Buna ek olarak annelerin eş zamanlı olarak birden fazla çocuğunu öldürdüğü ya da öldürmeye teşebbüs ettiği özel durumlar ise kaynaklarda *mütipl filisid* adı altında büyük bir özenle incelenmiştir (Bourget ve Gagné, 2002, s.345-351; D'Orban, 1979, s.560-571; Friedman vd., 2005, s.496-504; Harder, 1967, s.196-243; Stanton vd., 2000, s.1451-1460).

Tüm bu etmenler, ortaya atılan temel maternal filisid sınıflamalarının ortak bir noktada bulunduğu ve suçun arkasında yatan psikopatolojik özellikleri kapsayan *mental hastalığa bağlı filisid* kavramını getirmiştir. Birçok önemli araştırmacı bu sınıflamanın nedensel, semptomatik ve psikososyal yönleri üstünde önemli analizler yapmışlardır. Bazı yazarlar ise ayırıcı tanıların suçun karakteristik özellikleri, suç aletleri gibi materyal detaylarla saptanabileceğini öne sürmüşlerdir (Holden vd., 1996, s.25-34; Lewis vd., 1998, s.613-618).

Bu konuyla ilgili çalışan hemen hemen tüm araştırmacılar, ister Doğu ister Batı ülkelerinden gelsin, maternal filisidin hem diğer homisid suçlarından hem de paternal filisid suçlarından çok daha farklı, karmaşık ve çok yönlü bir konu olduğu konusunda hemfikirdirler. Diğer yandan maternal filisid sınıflamaları birçok kaynakta farklı adlarla betimlenmektedir (Bourget ve Bradford, 1990, s.233-238; D'Orban, 1979, s.560-571; Guileyardo vd., 1999, s.286-292; Resnick, 1969, s.325-334; Resnick, 1970, s.1414-1420; Scott, 1973, s.20-126;). Ancak bu tanımlamaların birçoğunda ortak yönler de bulunmakta, farklılıklar ise geniş bir bakış açısı sağlamaktadır.

10. MATERNAL FİLİSİDİN PSİKOLOJİK VE PSİKOPATOLOJİK ALT YAPISI

Psikotik annelerin çocuklarına yönelik işlediği suçlar “patolojik filisid” olarak adlandırılmakta ve bu annelerde büyük oranda şizofreni, bipolar bozukluk ve psikotik özellikli depresyon etkili olmaktadır (Bourget ve Bradford, 1990, s.233-238; Kunst, 2002, s.19-38; Papapietro ve Barbo, 2005, s.505-508). Akut psikotik tablodaki anne, çok yakında gerçekleşecek bir felaket ve tehlikeye dair hezeyanlı algıların anksiyetesini çok derin bir şekilde yaşar (Fonagy ve Target, 1995, s.487-501). Kunst (2002), çocuğunu öldüren psikotik kadınları psişik yönden dezorganize ve organize olarak ikiye ayırmıştır. Dezorganize tiplerin erken yaşam deneyimlerinde psişik zorluklar belirgin şekilde dejeneratif ve kronik bir seyir izler. Sonuçta, zayıf bir biçimde yapılanmış ego, psikotik savunma mekanizmalarına yer vermeye başlayarak altta yatan şizofreniye gizil bir yatkınlık oluşturur ve diğer organik bozukluklara eğilim ortaya çıkarır (Fonagy ve Target, 1995, s.487-501; Kunst, 2002, s.19-38). Organize tip ise premorbid yapılanmış bir egoda duruma ve zamana bağlı bir şekilde ancak çok ciddi çatlakların oluşmasına işaret etmektedir. İçsel bir dramın suçu gerçekleştirmede anlamlı ve trajik bir rolü olabilir (Korbin, 1989, s.481-489; Kunst, 2002, s.19-38).

Birçok psikososyal etmen, annenin şiddet içerikli davranışlarının ortaya çıkmasına yatkınlık kazandırmaktadır. Sosyalleşme deneyimleri, ekonomik sıkıntılar ve kişiler arası desteğin yokluğu, bu annelerin çocuğuna yönelik patlak veren şiddet içerikli davranışlara eğilimli hale gelmesiyle karşılık bulacaktır (Gauthier vd., 2003, s.393-404; Smithey, 1997, s.255-272; Eke vd., 2013, s.24-35). Genellikle çocukların öz babaları istismar eden, asgari düzeyde ekonomik destek sağlayan kişilerdir. Annelerin birçoğu ise bir yandan çocuklarını büyütmede bir yandan da hayatta kalabilmek için kendi yaşam kaynaklarını tek başlarına sağlamak üzere yalnız bırakılmaktadır (Smithey, 1997, s.255-272).

Mental hastalığa bağlı filisidi değerlendirirken gerçeklikle bağların zayıflaması gerekli fakat yeterli değildir. Filisid gibi sıra dışı bir eylem, acıyı çok yoğun bir şekilde algılayan hezeyanlı düşüncelerin etkisindeki bir anneye oldukça rasyonel görünebilir (Stanton vd., 2000, s.1451-1460). Dolayısıyla araştırmacılar, mental hastalığa bağlı filisidi değerlendirirken, psikotik bir tabloda olsun ya da olmasın çocuğunu öldüren annelerin intihar girişimlerinin, süisid uğraşlarının ve düşüncelerinin ve filisid-süisid kavramının altını çizmişlerdir. Annenin filisid sonrasında gerçekleştirdiği öz kıyım sıklıkla çocuğa odaklı, çocuğun iyiliğine, annelik yetilerine ya da depresif duygu durumuyla ve hezeyanlı düşüncelerle ilintili fedakarlık motivleriyle bağlantılı olmakla birlikte farklı tipte olgularda da görülmektedir (Meyer ve Oberman, 2001). Öğ alan annelerde süisid girişimi nadir olmasına rağmen çocuğunu öldüren kadın, belli bir zaman aralığından sonra pişmanlıktan dolayı intihar edebilir (D’Orban, 1995, s.600-623).

Bebeklerini öldüren annelerin bir kısmının doğum sonrasındaki ilk bir sene içinde postpartum depresyonun etkisi altında oldukları bildirilmektedir (Gold, 2001, s.344-347). Doğum sonrası depresyonda, genel depresyon semptomlarının yanı sıra değişken duygu durumu, annelik ilişkilerinde kötüleme, konfüzyon gibi ağır bir klinik tablo da görülebilmektedir. Elde edilen veriler, postpartum psikozun depresif karakterli bir duygulanım atağı olduğunu göstermektedir. Doğum sonrasındaki süisid girişimleri oldukça nadir görülmekle birlikte, hastalıkların %5'i intiharla sonuçlanmaktadır (Spinelli, 2004, s.1548-1557).

Maternal filisidde en çok görülen mental hastalıkların major depresyon, psikotik özellikli depresyon ya da duygu-durum bozuklukları olduğu bildirilmektedir (Buton ve Reivich, 1972, s.235-240; Friedman vd., 2005, s.496-504; Myers, 1970, s. 534-536; Resnick, 1969, s. 325-334; Rodenburg, 1971, s. 41-48; Silverman ve Kennedy, 1998, s.113-127; Somander ve Rammer, 1991, s.45-55). Mental hastalığa bağlı filisid olguları içinde süisidle bağlantılı ve birden fazla çocuğa yönelik bir şekilde gerçekleşen suçların büyük bir kısmının depresyon etkisi ile işlendiği bilinmektedir (Friedman vd., 2005, s.496-504; Palermo, 2002, s. 123-143; Somander ve Rammer, 1991, s. 45-55). Depresyon daha büyük yaşta çocuklarını öldüren annelerde tipiktir (Bourget ve Labelle, 1992, s. 661-673; Cheung, 1986, s. 185-192; D'Orban, 1979, s. 560-571; Holden vd., 1996, s. 25-34; Stanton vd., 2000, s. 1451-1460).

Psikotik semptomların görüldüğü maternal filisid olgularında bazı ortak özellikler belirtilmiştir. Bu tanıya sıklıkla yaşça daha büyük çocuklarını öldüren annelerde rastlanmaktadır. Depresyon ve süisid girişimlerine benzer bir şekilde psikotik semptomlar da neonatisid olgularında oldukça seyrek görülmektedir. Dolayısıyla, bu kadınlardaki hospitalizasyon oranları daha azdır (Cheung, 1986, s. 185-192; Haapasalo ve Petajea, 1999, s. 219-239; Holden vd., 1996, s. 25-34; Lewis vd., 1998, s. 613-618, Pitt ve Bale, 1995, s. 375-386; Stanton ve Simpson, 2000, s. 136-147; Stanton ve Simpson, 2002, s. 1-14). Ölümle sonuçlanan çocuk istismarında psikotik bozukluklara nadiren rastlandığı bildirilmiştir (Erikson, 1968; Gök vd., 1989, s. 151-156; Lewis ve Bunce, 2003, s. 459-470). Psikotik anneler, diğer filisid olgularına göre sıklıkla daha şiddetli yöntemler kullanmaktadırlar (Holden vd., 1996, s. 25-34; Lewis vd., 1998, s. 613-618; Stanton vd., 2000, s. 1451-1460). İntihar eden psikotik annelerde öz kıyımın temel ve öncül motiv olduğu belirtilmektedir. Psikotik annelerin ebeveynlik becerileri diğer annelere göre çok daha kısıtlı ve annelik yetileri çok daha sınırlıdır. Bu anneler hezeyanlar ve halusinasyonların yönlendirmesiyle kurdukları çarpık, psikotik gerçeklikleri doğrultusunda çocuklarını öldürmeye motive olurlar (D'Orban, 1979, s. 560-571; Friedman vd., 2005, s. 496-504; Haapasalo ve Petajea, 1999, s. 219-239; Holden vd., 1996, s. 25-34; Palermo, 2002, s. 123-143; Wilczynski ve Morris, 1993, s. 31-36). Literatürde yazarlar, mental hastalığa bağlı filisid sınıflamaları dışındaki olgularda kişilik bozukluğu saptanması durumunda maternal filisidin bu bozukluğa atfedilmesinden çok bireysel yatkınlığın psikososyal faktörlerle etkileşiminin

değerlendirilmesi gerektiğini öne sürmektedirler (Buton ve Reivich, 1972, s. 235-240; Chapman, 1959, s. 12-16).

Çocuk öldürme fantezisine dair farklı bir araştırma, Button ve Reivich (1972) tarafından yapılmıştır. Yazarlar, çocuk öldürme düşüncesine yönelik takıntılarının temel şikayetleri veya psikopatolojilerinin önemli bir parçası olduğunu bildiren 42 hastada (36 kadın, 6 erkek) infantisid obsesyonu üzerine çalışmışlardır. Bu kişilerin %43'ünde süisid düşüncesi bulunmaktadır. Yapılan gözlemler ve uygulanan psikolojik testlerden sonra, araştırmacılar örneklemelerinin 2 gruba ayrıldığı sonucuna varmıştır. Birincisi, obsesif kompulsif kişiliğin çeşitli baskılar karşısında depresyona yatkın olacağını öne sürdükleri depresif gruptur. İkincisi ise, farklı tipte özellikler gösteren şizofreni ya da psikoz grubudur (Buton ve Reivich, 1972, s. 235-240).

Literatür incelendiğinde, ölümle sonuçlanan çocuk istismarı olgularında yüksek oranda kişilik bozukluğunun bildirilmesi, D'Orban'ın (1995) bulgularını destekler niteliktedir. Kişilik bozuklukları ve yoğun psikososyal stres söz konusu motivin ortak özelliğidir (D'Orban, 1979, s. 560-571; Oral, 1999, s.1428; Scott, 1973, s. 20-126, Somander ve Rammer, 1991, s. 45-55). Çocuklarını istismar eden annelerin çocukluk çağı deneyimlerinde kendi ebeveynlerinde ayrılık ve yetişkinlerinde ise aile içi şiddete maruz kaldıkları öne sürülmektedir (Brewster vd., 1998, s. 91-101). Bununla birlikte ölümle sonuçlanan çocuk istismarının genellikle izole olmuş bir annenin devamlı istismarının bir sonucu olduğu da vurgulanmaktadır (Korbin, 1989, s. 481-489; Margolin, 1990, s. 309-319; Polat, 2001, s. 35). Popülasyon çalışmaları, her iki ölümle sonuçlanan çocuk istismarı olgusundan birinin önceki istismarların kurbanı olduğunu göstermektedir (Brewster vd., 1998, s. 91-101; Vanamo vd., 2001, s. 199-204). Son olarak, Bowlby'nin (2000) bağlanma teorisine dayanarak kişilik bozukluğu olduğu öne sürülen annelerin geçmiş yaşantılarına bakıldığında olası fiziksel, duygusal, cinsel istismarların ve ihmalin, çocukluk çağı bağlanmalarını etkileyeceği söylenebilir. Bu durum güvensiz bir şekilde algılanan dünyanın yetişkinliğe çok farklı ve sağlıklı koşullarda yansması sonucunu doğurabilir (Bowlby, 2000).

11.SONUÇ

Yapılan tanımlar ve sınıflamalar ne olursa olsun tarihin çok eski çağlarından beri hemen bütün toplumlarda görülen çocuklara yönelik ölümle sonlanan şiddet eylemi günümüzde filisid olarak tanımlanmakta gelişmiş ve endüstriyelmiş ülkelerdeki çocuk ölümü orijininde ilk sıralarda yer almaktadır. İlk bakışta bu durum vicdansızca ve anlaşılması zor olan bu durum tarihsel gelişimi ve farklı kültürlerde çocuğa atfedilen değer ve yasal durum ve annenin psikopatolojik durumunun birlikte değerlendirilmesi ile ancak anlaşılabilir bir hale gelir. Bu çözümleme, risk altındaki bebeklerin belirlenmesi ve ebeveynlere yönelik sosyal destek sistemlerinin niteliklerinin geliştirilmesi açısından da son derece önemlidir.

KAYNAKÇA

- Abel, E.L. (1986) Childhood homicide in Erie Country, *Pediatrics*, **77**: 709-713.
- Abrevaya, E. (2001) Anneden kıza kadınsılığın iletimi, *Psikanaliz Yazıları: Psikanaliz ve Kadınlık*, **2**: 43-53.
- Açıkgöz, A.N. (2005) Gerekçeli- Karşılaştırmalı ve Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu, Yeni Türk Ceza Adaleti Sistemi Tanıtım Seminerleri Notları, Van.
- Akindrah M. (2000) Maternal infanticides in Fiji, *Child Abuse&Neglect*,**12**,1543- 1555.
- Akindrah M. (2001) When parents kill: A Descriptive Analysis of Filicide in Fiji, *International Journal of Offender Therapy and Comperative Criminology*, **45**, 144-158.
- Alptekin, G. (2001) Kadınlarda üst benlik gelişimi, *Psikanaliz Yazıları: Psikanaliz ve Kadınlık*, **2**: 17-33.
- Bourget, D., Bradford, J.M.W. (1990) Homicidal parents, *Canadian Journal of Psychiatry*, **35**, 233-238.
- Bourget, D., Gagné, P. (2002) Maternal filicide in Québec, *Journal of American Academy of Psychiatry and Law*, **30**, 345–51.
- Bourget, D., Grace, J., Whitehurst, L. (2007) A review of maternal and paternal filicide. *J Am Acad Psychiatry Law* **35**, 74-82.
- Bourget, D., Labelle, A. (1992) Homicide, infanticide and filicide, *Clinical Forensic Psychiatry*, **15**, 661- 673.
- Bowlby, J. (2000) Attachment and loss, Separation: Anxiety and Anger, Vol:2, 1st edition Basic Boks.
- Brewster, A.L., Nelson, J.P., Hymel, K.P. (1998) Victim, perpetrator, family, and incident characteristics of 32 infant maltreatment deaths in the United States Air Force, *Child Abuse and Neglect*, **2**, 91–101.
- Buton, J.H, Reivich, R.S. (1972) Obsessions of infanticide: a Review of 42 Cases, *Archieves of General Psychiatry*, **27**, 235–240.
- Celbiş, O., Aydın, N.E., Soysal, Z., Mızrak, B. (2004) Türkiye’de adli otopsi uygulamasındaki güncel hukuki durum, İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, **1(11)**: 53-56.

- Chapman, A.H. (1959). Obsessions of infanticide, *Archives of General Psychiatry*, **1**: 12-16.
- Cheung, P.T.K. (1986) Maternal filicide in Hong Kong, *Medicine Science and Law*, **26**: 185-192.
- Colvile, K.N. (1940) The tale of Troy, *Greece and Rome*, **28**, 1-11.
- Corti, L. (1998) The Myth of Medea and the Murder of Children, 1st edition, Greenwood Press, Connecticut.
- Creswell, J.W. (2003) Research design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches, 2st edition, pp. 142-208, Sage Publications, California.
- Çağlayan, M.M. (1985) En Son Değişiklikleri ile Birlikte Gerekçeli, Açıklamalı ve İhtihatlı Türk Ceza Kanunu, genişletilmiş baskı, Cilt:3, s.970 Yetkin Yayınları, Ankara.
- Çöloğlu, A.S., Kolusayın, Ö. (1985) Dövülmüş çocuk sendromu, *Adli Tıp Dergisi* **2**, 179-185.
- D'Orban, P.T. (1979) Woman who kill their children, *British Journal of Psychiatry*, **134**, 560-571.
- D'Orban, P.T. (1995) *Female Offenders*, Forensic Psychiatry: Clinical legal and Ethical Issues (J. Gunn., P.J. Taylor, Eds) 3st edition, p.p. 600- 623, Butterworth-Heinmann, Oxford.
- DeMause, L. (1982) Foundation of Psychohistory, 1st edition, pp.1-64, Creative Roots Publication, New York
- DeMause, L (1995) History of Childhood, pp.26-29, Rowman & Littlefield, New York.
- Dokgöz, H., Şam, B., Ersoy, B., Müsellim, N.T. (2002) Ölümle sonuçlanan çocuk İhmali: Bir Olgu Sunumu, *Adli Tıp Bülteni*, **3 (7)**: 105-108.
- Dönmezer, S., Erman, S. (1994) Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 10. baskı, Cilt:2, s.168-192, Beta Basım Yayın, İstanbul.
- Eke, S.M., Başoğlu, S., Oral, G. (2013) Maternal Filisidin Psikopatolojisi ve Motivleri: Bir Derleme Çalışması, *Güncel Psikiyatri ve Psikonörofarmakoloji*, **3**, 24-35
- Erikson, E.H. (1968) Identity, Youth and Crisis, W.W Norton, New York.
- Fonagy. P., Target, M. (1995) Understanding the violent patient: The Use of the Body and the Role of the Father, *International journal of Psychoanalysis*, **76**, 487-501.

- Foucault, M. (1993) Cinselliğin Tarihi, 2. baskı, Cilt 1, s.139-164, Alfa Yayınları.
- Friedman, S.H., Hrouda, D.R., Holden, C.E., Noffsinger, S.G., Resnick, P.J (2005) Filicide-suicide: Common Factors in Parents Who Kill Their Children and Themselves, *Journal of American Academy of Psychiatry and Law*, **33**, 496–504.
- Gauthier, D.K., Chaudoir, N.K., Forsyth, C.J. (2003) A sociological analysis of maternal infanticide in the United States, 1984-1996: *Deviant Behavior: An Interdisciplinary Journal*, **24**: 393- 404.
- George, S. (2002) Female infanticide in Tamil Nadu, India: From Recognition Back to Denial?, *Reproductive Health Matters*, **10**, 124-132.
- Gibson, E., Klein, S. (1961) Murder, Home Office Research Study, No: 1, HMSO, London.
- Gold, L.H. (2001) Clinical and forensic aspects of postpartum disorders, *Journal of the American Academy of Psychiatry and Law*, **29**, 344-347
- Gök, Ş., Kolusayın, Ö., Yavuz, F., Çetin, G. (1989) Adli Tıp Açısından 0-7 Yaş Grubu Çocuk Ölümleri, *Adli Tıp Dergisi*, **3-4**, 151-156.
- Guileyardo, J.M., Prahlow, J.A., Bernard, J.J. (1999) Familial filicide classification, *The American Journal of Forensic Medicine and Pathology*, **20**, 286-292.
- Gunn, J. (1995), *The law, adult mental disorder, and the psychiatrist*, Forensic Psychiatry: Clinical, Legal and Ethical Issues (J. Gunn,, P.J. Taylor P.J., Eds) 3st edition, p.p. 49- 53, Butterworth- Heinmann, Oxford.
- Gündoğmuş, Ü.N. (1997) Adli Tıp, 2. Baskı, s.33, Sağlık Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Haapasalo, J., Petajea, S. (1999) Mothers who killed or attempted to kill their child: The Circumstances, Child abuse and Types of Killing, *Violence and Victims*, **14**, 219-239
- Harder, T. (1967) The psychopathology of infanticide, *Acta Psychiatrica Scandinavica*, **43**, 196-243.
- Hester, M., Pearson, C., Harwin, N. (1999) Making an impact: Children and Domestic Violence, A Reader, 2st edition, Jessica Kingsley, London.
- Holden, C.E., Stephenson Burland, A., Lemmen, C.A. (1996). *Insanity and filicide; Women who murder their children: Emerging Issues in Forensic Psychiatry: From the Clinic to the Courthouse New Directions for Mental Health Services* (E. P. Benedek Ed.) No. 69, p.p. 25-34, Jossey-Bass/Pfeiffer, San Francisco.

House of Lords (1989) Report of the Select Committee on Murder and Life Imprisonment. London: HMSO.

Hutter, M. (1981) *The Changing Family: Comparative Perspectives*, 1st edition, p.p.176-177, John Wiley & Sons, New York

İçel, K., Yenisey F. (1987). *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Kanunları*, 1. baskı, s.244 Der Yayınevi, İstanbul.

Kamay, B.T. (1959) *Adli Tıp*, 2. baskı, Cilt: 1, s..783- 795 Ankara Üniversitesi Yayınları No: 34, Ankara.

Kauppi, A., Kumpulainen, K., Karkola, K., Vanamo, T., Merikanto, J. (2010) Maternal and paternal filicides: a retrospective review of filicides in Finland. *J Am Acad Psychiatry Law* **38**: 229-238.

Klein, M. (1999) *Haset ve Şükran*, (S.M. Tura, Ed) s.51- 55, Metis Yayınları, İstanbul.

Knight, B. (2002) *Simpson Adli Tıp* (N.Birgen Ed), 10.baskı, s.216-229, Bilimsel ve Teknik Yayınları Çeviri Vakfı.

Korbin, J.E. (1989) Fatal maltreatment by mothers: A Proposed Framework, *Child Abuse and Neglect*, **13**, 481-489.

Kunst, J.L (2002) Fraught with the utmost danger: The Object Relations of Mothers Who Kill Their Children, *Bulletin of the Menninger Clinic*, **66**, 19-38.

Kunz, J., Bahr, S.J. (1996) A profile of parental homicide against children, *Journal of Family Violence*, **11**, 347-362

Lambie, I. (2001) Mothers who kill: The Crime of Infanticide, *International Journal of Law and Psychiatry*, **24**, 71-80.

Landsdowne, R. (1990) Infanticide: Psychiatrists in the Plea Bargaining Process, *Monash University Law Review*, **16**, 41-43.

Laster, K. (1990) Infanticide and feminist critique, *Criminology Australia*, July/August 14-16.

Lewis, C.F., Baranoski, M.V., Buchanan, J.A., Benedek E.P. (1998) Factors associated with weapon use in maternal filicide, *Journal of Forensic Sciences*, **43**, 613-618.

Lewis, C.F., Bunce, S.C. (2003) Filicidal mothers and the impact of psychosis on maternal filicide, *Journal of American Academy of Psychiatry and Law*, **31**, 459- 470.

- Liem, M., Koenraadt, F. (2008) Filicide: a comparative study of maternal versus paternal child homicide. *Crim Behav Ment Health* **18**: 166-176.
- Margolin, L. (1990). Fatal child neglect, *Child Welfare*, **69**, 309-319
- Maziade, M., Caron, C., Cote, R., Boutin, P., Thiverge, J. (1990) Extreme temperament and diagnosis: A study in a Consecutive Child psychiatric sample, *Archives of General Psychiatry*, **47**, 477–484.
- McKee, G.R., Shea, S.J. (1998) Maternal filicide: A Cross National Comparison, *Journal of Clinical Psychology*, **54**, 679-687.
- Meyer, C.L., Oberman, M. (2001) Mothers who kill their children: Understanding the Acts of Moms from Susan Smith to the “Prom mom”, 2nd edition, New York University Press, NY.
- Mugavin, M. (2008) Maternal filicide theoretical framework. *J Forensic Nurs* **4**, 68-79.
- Munn, M. (2006) Sovereignty and divinity in classical Greek thought: The Mother of The Gods, Athens and The Tyranny of Asia, 1st edition, pp.1-54, University of California Press, California.
- Myers, S.A. (1970): Maternal filicide, *American Journal of Diseases of Childhood*, **120**, 534–536.
- Ophoven, J.J. (1992) Forensic Pathology: Pediatric Pathology, (J.T. Stocker, L.P.Dehner, Eds), Vol: 1, p:302- 311, JB Lippincott Company, Philadelphia.
- Oral, G. (1999) *Adli psikiyatri: Adli Tıp* (Z. Soysal, C. Çakalır, Eds), 1. baskı, Cilt:3, s.1428, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları Rektörlük No: 4165, İstanbul.
- Osborne, J. (1987) The crime of infanticide: Throwing Out the Baby with the Bathwater, *Canadian Journal of Family Law*, **6**, 47-49.
- Overpack, M.D., Brenner, R.A., Trumble, A.C., Trifiletti, L.B., Berendes, H.W. (1998) Risk factors for infant homicide in The United States, *The New England Journal of Medicine*, **339**, 1211- 1216.
- Palermo, J.B. (2002) Murderous parents, *International Journal of Offender Therapy and Comperative Criminology*, **46**, 123- 143.
- Papapietro, D.J, Barbo E (2005) Commentary: toward a psychodynamic understanding of filicide—Beyond Psychosis and Into the Heart of Darkness, *Journal of American Academy of Psychiatry and Law*, **33**, 505–508.

- Pines, D. (1990) Emotional aspects of infertility and its remedies, *International Journal of Psychoanalysis*, **71**, 561-568.
- Pitt, S.E., Bale, E.M. (1995) Neonaticide, infanticide and filicide: A Review of Litterature, *Bulletin of The American Academy of Psychiatry and Law*, **23**, 375-386.
- Polat, O. (2001) Çocuk ve Şiddet, 1. baskı, s. 35-10, Der Yayınları, İstanbul.
- Putkonen, H. (2003) Homicidal Woman in Finland 1982-1992, Vanha Vaasa Hospital, Vaasa, Finland and Department of Mental Health and Alcohol Research, National Public Health Institute, Helsinki, Finland and Department of Forensic Psychiatry, University of Helsinki, Finland, Academic Disseratation, Helsinki
- Putkonen, H., Amon, S., Eronen, M., Klier, C.M., Almiron, M.P., Cederwall, J.Y., Weizmann-Henelius, G. (2011) Gender differences in filicide offense characteristics--a comprehensive register-based study of child murder in two European countries. *Child Abuse Negl* **35**: 319-328.
- Rank, O. (2001) *Dinsel yüceltme: Doğum Travması*, (S.M. Tura Ed.), 1. basım, s.106, Metis Yayınevi, İstanbul.
- Resnick, P.J. (1969) Child murder by parents: A Psychiatric Review of Filicide, *American Journal of Psychiatry*, **126**, 325-334.
- Resnick, P.J. (1970) Murder of the newborn: a Psychiatric Review of Neonaticide, *American Journal of Psychiatry*, **126**, 1414-1420.
- Rodenburg, M. (1971) Child murder by depressed parents, *Canadian Psychiatric Assocaition Journal*, **16**, 41-8.
- Rouselle, A. (1992) *Body politics in Ancient Rome: From Ancient Godess to Christian Saints* (P.S. Pantelle, Ed.), 1st edition, pp.296-336, Cambridge, Mass. : Belknap Press of Harvard University Press.
- Saatçioğlu, Ö., Derin, D., Uygur, N. (2005) Mothers who murder their child, *Yeni Symposium* **43**, 163-166.
- Sadock, B.J., Sadock V.A. (2005) Kaplan & Sadock, Klinik Psikiyatri, 1. baskı, s.134-415, Güneş Kitabevi, İstanbul.
- Sadoff, R.L (1995) Mothers who kill their children, *Psychiatric Annals*, **25**, 601- 605.
- Scott, P.D (1973) Parents who kill their children, *Medicine Science & Law*, **13**, 20-126.

- Silverman, R.A., Kennedy, L.W. (1998) Woman who Kill their children, *Violence and Victims*, **3 (2)**: 113-127.
- Singleton, M. (2004) Infanticide: Notes de Lectures Anthropologiques, A Usage Ethique, *Documents de Travail n°20*, Département SPED, UCL.
- Smithey, M. (1997) Infant homicide at the hands of mothers: Toward a Sociological Perspective, *Deviant Behavior: An Interdisciplinary Journal*, **18**, 255-272.
- Somander, L.K.H., Rammer L.M. (1991) Intra and extra- familial child homicide in Sweden 1971-1980, *Child Abuse and Neglect*, **15**, 45-55.
- Spinelli, M.G. (2004) Maternal infanticide associated with mental illness: Prevention and the Promise of Saved Lives, *American Journal of Psychiatry*, **161**, 1548-1557.
- Stanton, J., Simpson, A., Wouldes, T., (2000) A qualitative study of filicide by mentally ill mothers, *Child Abuse and Neglect*, **24**, 1451-1460.
- Stanton, J., Simpson, A. (2002) Filicide: A Review, *International Journal of Law and Psychiatry*, **25**, 1-14
- Steele, B.F. (1987) *Psychodynamic factors in child abuse: The battered child* (R. E. Helfer, C. H. Kepme, Eds.), pp. 81–114. University of Chicago Press, Chicago.
- Türk Ceza Kanunu (1992), Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Türk Ceza Kanunu (2004), Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Vanamo, T., Kaupp,i A., Karkola, K. (2001) Intra-familial child homicide in Finland 1970–1994: Incidence, Causes of Death and Demographic Characteristics, *Forensic Science International* **117**, 199–204.
- Walker, N. (1968) *Crime and Insanity in England*, 1st edition, Vol: 1, p.p.129-131, Edinburgh University Press, UK.
- Watson, L. (1996) *Dark Nature: A Natural History of Evil*, 1st edition, p.p. 120- 251 Harper Collins, New York.
- West, D.J.(1965) *Murder Followed by Suicide*, Heinemann, London.
- Wilczynski, A., Morris, A.(1993).Parents who kill their children, *Criminal Law Review*, 31-36.
- Winnicott, D.W. (1996) *Primary Maternal Preoccupation: Through Pediatrics to Psychoanalysis*, reprint edition, p.p. 300-306, Karnac, London.
- Working Group on Chapter 33 of Law Reform Commission of Canada (1984) *Homicide*, Annual Report, Canada.